

Адам Укуктарынын Жалпы Декларациясы

Бириккен Улуттар Уюмунун Башкы Ассамблеясында
1948 - жылдын 10 - декабрында кабыл алынган.

ПРЕАМБУЛА

Адамзат үй - бүлөсүнүн бардык мүчөлөрүнө таандык
болгон жогорку беделди жана алардын бирдей
жана ажырагыс укуктарын таануу эркиндиктин,
адилеттүүлүктүн жана жалпы тынчтыктын негизи
болуп санала тургандыгын эске алуу менен; жана

адам укуктарын этибарга албоо жана жек көрүү
адамзатынын абийирин козгогон жырткычтык
актыларга алып келгендигин жана адамдар сөз
эркиндиги менен ынанымга ээ болгон, эч нерседен
коркогон жана эч нерсеге муктаж болбогон
дүйнөнү түзүү адамдардын эң жогорку умтулуусу
катары жарыяландыгын эске алуу менен; жана

адам акыркы арга катары зомбулукка жана эзүүгү
каршы күтүрүлүүгө аргасыз болбошун камсыз кылуу
максатында адам укуктары мыйзамдын күчү менен
корголууга тийиш экендигин эске алуу менен;
жана

элдердин ортосундагы достук мамилелерди
өнүктүрүүгө көмөктөшүү зарыл экендигин эске алуу
менен; жана

Бириккен Улуттардын элдери Уставда адамдардын
негизги укуктарына, адам инсанынын беделине
жана баркына, эркектер менен аялдардын тең
укуктуулугуна ишенгендиктерин
ырасташкандыктарын жана толук эркиндикке
чыгуу менен катар социалдык прогресске жана
турмуш шартты жакшыртууга көмөктөшүүнү
чечишкендигин эске алуу менен; жана

Бириккен Улуттар Уюму менен кызматташууда мүчө -
мамлекеттер адам укуктары менен негизги
эркиндиктерди жалпы урматтоого жана салым
кошууга милдеттенгендигин эске алуу менен;
жана

ушул укуктардын жана эркиндиктердин мүнөзүн
жалпы түшүнүү ушул милдеттенмелерди толук
аткаруу үчүн зор мааниге ээ экендигин эске алуу
менен,

Генералдык Ассамблея

адам укуктарынын ушул Жалпы Декларациясын ар
бир адам жана коомдун ар бир органы ушул

Декларацияны дайыма эске алып, агартуу жана билим берүү жолу менен ушул укуктарды жана эркиндиктерди урматтоого жана улуттук жана эларалык прогрессивдүү иш-чаралар аркылуу Уюмга мүчө болгон мамлекеттердин элдеринин арасында, ошондой эле алардын юрисдикциясында турган аймактын элдеринин арасында алардын жалпы жана толук таанылышын жана ишке ашырылышын камсыз кылууга көмөктөшүү алуутулуу үчүн бардык элдер менен мамлекеттер аткарууга далалаттанууга тийиш болгон милдеткатары жарыялайт.

1-статья

Бардык адамдар өз беделинде жана укуктарында эркин жана тең укуктуу болуп жаралат. Алардын аң-сезими менен абийири бар жана бири-бирине бир туугандык мамиле кылууга тийиш.

2-статья

Ар бир адам расасына, терисинин түсүнө, жынысына, тилине, динине, саясий же башка ынанымдарына, улуттук же социалдык негизине, мүлкүнө, тек-жайына же башка абалынын айырмачылыктарына карабастан, ушул Декларация аркылуу жарыяланган бардык укуктар менен эркиндиктерге ээ болууга тийиш.

Андан тышкары, адам жашаган аймактын көз каранды эместигине, көзөмөлгө алынгандыгына, өзүн-өзү башкарбагандыгына же эгемендигиндеги кандайдыр-бир чектөөлөргө карабастан алөлкөнүн же аймактын саясий, укуктук же эларалык статусунун негизинде эч кандай айырмачылыктар болууга тийиш эмес.

3-статья

Ар бир адам жашоого, эркиндикке жана жеке кол тийбестикке укуктуу.

4-статья

Эч ким кулчулукта же эрксиз абалда болууга тийиш эмес; кулчулук менен кул сатуучулуктун бардык түрлөрүнө тыюу салынат.

5-статья

Эч ким кыйноолорго же ырайымсыз, адамкерчиликсиз же анын беделин түшүрүүчү мамилеге жана жазалоого дуушар болбоого тийиш.

6-статья

К а й с ы г а н а ж е р д е б о л б о с у н а р б и р а д а м ө з ү н ү н
у к у к к а э э с у б ъ е к т э к е н д и г и н и н т а а н ы л ы ш ы н а
у к у к т у у .

7 - с т а т ь я

Б а р д ы к а д а м д а р м ы й з а м а л д ы н д а т е њ ж а н а э ч
к а н д а й а й ы р м а л о о с у з м ы й з а м т а р а б ы н а н б и р д е й
к о р г о л у у г а у к у к т у у . Б а р д ы к а д а м д а р у ш у л
Д е к л а р а ц и я н ы б у з г а н д и с к р и м и н а ц и я л о о н у н
б а р д ы к т ү р л ө р ү н ө н ж а н а м ы н д а й
д и с к р и м и н а ц и я л о о г о ч а к ы р г а н б а р д ы к
т у к у р у у л а р д а н б и р д е й к о р г о л у у г а у к у к т у у .

8 - с т а т ь я

А р б и р а д а м , а г а к о н с т и т у ц и я ж а н а м ы й з а м
т а р а б ы н а н б е р и л г е н н е г и з г и у к у к т а р ы б у з у л г а н
у ч у р л а р д а к о м п е т е н т ү ү у л у т т у к с о т т о р т а р а б ы н а н
у к у к т а р ы н т о л у к к а л ы б ы н а к е л т и р ү ү у к у г у н а э э .

9 - с т а т ь я

Э ч к и м э э н б а ш т ы к м е н е н к а м а к к а а л ы н у у г а ,
к а р м а л у у г а ж е к у у г у н т у к т а л у у г а т и й и ш э м е с .

10 - с т а т ь я

А р б и р а д а м ө з у к у к т а р ы м е н е н м и л д е т т е н м е л е р и н
а н ы к т о о ү ч ү н ж а н а а г а к о ю л г а н к ы л м ы ш
ж о о п к е р ч и л и г и н и н н е г и з д ү ү л ү г ү н а н ы к т о о ү ч ү н
т о л у к т е њ д и к т и н н е г и з и н д е а н ы н и ш и м а а л ы м д у у
т ү р д ө ж а н а к ө з к а р а н д ы э м е с ж а н а к а л ы с с о т
т а р а б ы н а н ж а н а а д и л е т т ү ү л ү к т ү н б а р д ы к
т а л а п т а р ы н с а к т о о м е н е н к а р а л ы ш ы н а ж е т и ш ү
ү г ө у к у к т у у .

11 - с т а т ь я

К ы л м ы ш ж а с а д ы д е п к ү н ө ө л ө н г ө н а р б и р а д а м а н ы н
к ү н ө ө с ү м ы й з а м д у у т а р т и п т е с о т т у к м а а л ы м д у у
т е р и ш т и р ү ү ж о л у м е н е н б е л г и л е н м е й и н ч е к ү н ө ө с ү з
д е п э с е п т е л ү ү г ө у к у к т у у , м у н у м е н е н б и р г е а г а
к о р г о н у у ү ч ү н б а р д ы к м ү м к ү н ч ү л ү к т ө р к а м с ы з
к ы л ы н а т .

К а н д а й д ы р - б и р к ы л м ы ш ж а с а л г а н у ч у р д а а л
у л у т т у к м ы й з а м д а р ж е э л а р а л ы к у к у к б о ю н ч а
к ы л м ы ш и ш и б о л у п с а н а л б а г а н б а р д ы к к ы л м ы ш т ы к
а р а к е т т е р д и ж а с а г а н д ы г ы ж е а р а к е т с и з д и г и
ү ч ү н э ч к и м ж а з а л а н у у г а т и й и ш э м е с . К ы л м ы ш
ж а с а л г а н к е з д е к о л д о н у л у ш у м ү м к ү н б о л г о н д о н
д а г ы о о р ж а з а к о л д о н у л у ш у м ү м к ү н э м е с .

12 - с т а т ь я

Э ч к и м а н ы н ж е к е ж а н а ү й - б ү л ө л ү к т у р м у ш у н а
э э н б а ш т ы к м е н е н к и й л и г и ш ү ү г ө , а н ы н т у р а к
ж а й ы н ы н к о л т и й б е с т и г и н е , а н ы н к а т -
к а б а р л а р ы н ы н ж а ш ы р у у н д у г у н а ж е а н ы н н а м ы с ы н а
ж а н а к а д ы р - б а р к ы н а э э н б а ш т ы к м е н е н к о л с а л у у г а
д у у ш а р б о л у ш у м ү м к ү н э м е с . А р б и р а д а м м ы н д а й
к и й л и г и ш ү ү д ө н ж е у ш у н д а й к о л с а л у у д а н м ы й з а м
т а р а б ы н а н к о р г о л у у г а у к у к т у у .

13 - с т а т ь я

А р б и р а д а м а р б и р м а м л е к е т т и н ч е г и н д е э э н -
э р к и н ж ү р ү ү г ө ж а н а ө з ү н ө ж а ш а й т у р г а н ж е р т а н д а п
а л у у г а у к у к т у у .

А р б и р а д а м ө з ө л к ө с ү н к о ш у п а л г а н д а , б а р д ы к
ө л к ө д ө н ч ы г ы п к е т ү ү г ө , ж а н а ө з ө л к ө с ү н ө к а й т ы п к е л ү ү г ө
у к у к т у у .

14 - с т а т ь я

А р б и р а д а м к у у г у н т у к к а а л ы н г а н д а б а ш к а
ө л к ө л ө р д ө н б а ш к а л к а л о о и з д ө ө г ө ж а н а а н ы
п а й д а л а н у у г а у к у к т у у .

Б у л у к у к ч ы н д ы г ы н д а с а я с и й э м е с к ы л м ы ш ж е
Б и р и к к е н У л у т т а р У ю м у н у н м а к с а т т а р ы м е н е н
п р и н ц и п т е р и н е к а р а м а - к а р ш ы к е л г е н и ш
к ы л г а н д ы г ы ү ч ү н к у у г у н т у к т а л г а н у ч у р д а
п а й д а л а н ы л ы ш ы м ү м к ү н э м е с .

15 - с т а т ь я

А р б и р а д а м г р а ж д а н д ы к а л у у г а у к у к т у у .

Э ч к и м ө з г р а ж д а н д ы г ы н а н ж е ө з г р а ж д а н д ы г ы н
ө з г ө р т ү ү у к у г у н а н э э н б а ш т ы к м е н е н а ж ы р а т ы л б а й т .

16 - с т а т ь я

Б о й г о ж е т к е н э р к е к т е р ж а н а а я л д а р р а с а л ы к ,
у л у т т у к ж е д и н д и к б е л г и л е р и б о ю н ч а э ч к а н д а й
ч е к т ө ө л ө р с ү з н и к е г е т у р у п ж а н а ү й - б ү л ө к ү т ү ү г ө
у к у к т у у . А л а р н и к е г е т у р г а н д а , н и к е д е б о л г о н
у ч у р д а ж а н а а н ы б у з у у у ч у р у н д а б и р д е й
у к у к т а р г а э э .

Н и к е г е т у р у п ж а т к а н э к и т а р а п т ы н т е ñ э р к и н ж а н а
т о л у к м а к у л д у г у м е н е н г а н а н и к е т ү з ү л ү ш ү м ү м к ү н .

ү й - б ү л ө к о о м д у н т а б и г ы й ж а н а н е г и з г и у ю т к у с у
б о л у п с а н а л а т ж а н а к о о м м е н е н м а м л е к е т
т а р а б ы н а н к о р г о л у у г а у к у к т у у .

17 - с т а т ь я

Ар бир адам жеке өзү, ошондой эле башка бирөөлөр менен бирге мүлккө ээ болууга укуктуу.

Эч ким өз мүлкүнөн ээн баштык менен ажыратылууга тийиш эмес.

Ата-энелер өздөрүнүн жаш балдарына билим берүү жолун таңдап алууда негизги укукка ээ.

18 - статья

Ар бир адам ой, ыйман, дин эркиндиктерине укуктуу; бул укук өз динин же ынананын эркинче өзгөртүүнү жана жеке өзү, ошондой эле башкалар менен бирге каалаган динин тутуу же ынануу эркиндигин эл менен бирге же жеке өзүнчө динди үйрөнүүнү, кудайга сыйынууну жана диндик жөрөлгөлүү ырасымдарды аткарууну камтыйт.

19 - статья

Ар бир адам ынанымда болуу эркиндигине жана аны эркин билдирүү укугуна ээ; бул укук өз ынанымында тоскоолсуз бекем турууну жана мамлекеттик чек араларга карабастан маалыматты жана идеяларды кандай гана болбосун каражаттар менен издөө, кабыл алуу жана таратуу эркиндигин камтыйт.

20 - статья

Ар бир адам тынч чогулуштар менен ассоциациялар эркиндигине укуктуу.

Эч ким мажбурлоо менен кандайдыр - бир ассоциацияга кирүүгө тийиш эмес.

21 - статья

Ар бир адам өз өлкөсүн түздөн - түз же эркин түрдө шайланган өкүлдөр аркылуу башкарууга катышууга укуктуу.

Ар бир адам өз өлкөсүндө мамлекеттик кызматка бирдей жетишүү укугуна ээ.

Элдин эрки өкмөттүк бийликтин негизи болууга тийиш; бул эрк мезгил - мезгили менен өткөрүлүп турган жана жасалмаланбаган шайлоолордон билинүүгө тийиш, ал шайлоолор жалпы жана бирдей шайлоо укуктары болгондо, жашыруун добуш берүү жолу менен же добуш берүүнүн эркиндигин камсыз кылган башка ар кандай формалары аркылуу жүргүзүлүүгө тийиш.

22 - статья

К о о м д у н м ү ч ө с ү к а т а р ы а р б и р а д а м с о ц и а л д ы к
ж а к т а н к а м с ы з б о л у у г а ж а н а ө з ү н ү н к а д ы р - б а р к ы н
с а к т о о ж а н а и н с а н д ы г ы н ы н э р к и н ө н ү г ү ш үү ч ү н з а р ы л
б о л г о н э к о н о м и к а л ы к , с о ц и а л д ы к ж а н а м а д а н и й
т а р м а к т а р д а г ы у к у к т а р г а у л у т т у к к ү ч - а р а к е т т е р
м е н е н э л а р а л ы к к ы з м а т т а ш т ы к т а р а р к ы л у у ж а н а а р
б и р м а м л е к е т т и н с т р у к т у р а с ы м е н е н
р е с у р с т а р ы н а ы л а й ы к э э б о л у у г а у к у к т у у .

23 - с т а т ь я

А р б и р а д а м э м г е к т е н ү ү г ө , и ш т и э р к и н т а ñ д а п
а л у у г а , э м г е к т и н а д и л е т т үү ж а н а ы л а й ы к т у у
ш а р т т а р ы н а э э б о л у у г а ж а н а ж у м у ш с у з д у к т а н
к о р г о л у у г а у к у к т у у .

А р б и р а д а м к а н д а й д ы р - б и р к е м с и н т ү ү л ө р с ү з
б и р д е й э м г е к ү ч ү н б и р д е й а к ы а л у у г а у к у к т у у .

А р б и р и ш т е г е н а д а м а н ы н ө з ү ж а н а ү й - б ү л ө с үү ч ү н
а д а м д ы н т а т ы к т у у ж а ш о о с у н к а м с ы з к ы л а т у р г а н
а д и л е т т үү ж а н а к а н а а т т а н д ы р а а р л ы к , о ш о н д о й э л е
з а р ы л б о л г о н д о , с о ц и а л д ы к к а м с ы з к ы л у у н у н
б а ш к а к а р а ж а т т а р ы м е н е н т о л у к т а л а т у р г а н а к ы
а л у у г а у к у к т у у .

А р б и р а д а м к е с и п ч и л и к с о ю з д а р д ы т ү з үү г ө ж а н а ө з
т а л а м д а р ы н к о р г о о ү ч ү н к е с и п ч и л и к с о ю з д а р г а
к и р үү г ө у к у к т у у .

24 - с т а т ь я

А р б и р а д а м э с а л у у г а ж а н а б о ш у б а к ы т к а э э
б о л у у г а у к у к т у у , а н ы н и ч и н е ж у м у ш к ү н ү н а к ы л г а
с ы я р л ы к ч е к т ө ө ж а н а а к ы т ө л ө н үү ч ү м е з г и л - м е з г и л и
м е н е н о т п у с к а л у у у к у г у к и р е т .

25 - с т а т ь я

А р б и р а д а м т а м а к - а ш т ы , к и й и м - к е ч е н и , т у р а к
ж а й д ы , м е д и ц и н а л ы к т е й л ө ө н ү ж а н а з а р ы л с о ц и а л д ы к
ж а к т а н т е й л ө ө н ү к о ш у п а л г а н д а ө з ү н ү н ж а н а ү й -
б ү л ө с ү н ү н д е н с о о л у г у м е н е н ж ы р г а л ч ы л ы г ы н к а м с ы з
к ы л у у ү ч ү н з а р ы л б о л г о н т у р м у ш т у к д е ñ г э э л г е
у к у к т у у ж а н а ж у м у ш с у з б о л у п к а л г а н д а , о о р у п ,
м а й ы п б о л у п , ж е с и р к а л г а н д а , к а р ы г а н д а ж е ө з ү н ө
б а й л а н ы ш т у у б о л б о г о н с е б е п т е р м е н е н ж а н с а к т о о
к а р а ж а т т а р ы н а н а й р ы л г а н д а к а м с ы з б о л у у г а
у к у к т у у .

Э н е л и к ж а н а б а л а л ы к ө з г ө ч ө к а м к о р д у к к ө р үү г ө ж а н а
ж а р д а м а л у у г а у к у к б е р е . Н и к е д е н ж е н и к е с и з
т ө р ө л г ө н б а р д ы к б а л д а р б и р д е й с о ц и а л д ы к
к о р г о о д о н п а й д а л а н у у г а т и й и ш .

26 - с т а т ь я

Ар бир адам билим алууга укуктуу. Билим берүү, жок дегенде башталгыч жана жалпы билим алуу акысыз болууга тийиш. Башталгыч билим берүү милдеттүү болууга тийиш. Техникалык жана кесиптик билим жалпыга жеткиликтүү болууга тийиш жана жогорку билим да ар бир адамдын жөндөмдүү лүктөрүнүн негизинде бардык үчүн бирдей жеткиликтүү болууга тийиш.

Билим алуу адам инсанын толук өнүктүрүүгө жана адам укуктары менен негизги эркиндиктерин урматтоону арттырууга багытталууга тийиш. Билим алуу бардык элдердин, расалык жана диндик топтордун ортосунда өз ара түшүнүшүүгө, сабырдуулукка жана достукка көмөктөшүүгө жана тынчтыкты сактап туруу боюнча Бириккен Улуттар Уюмунун ишмердигине көмөктөшүүгө тийиш.

27 - статья

Ар бир адам коомдун маданий турмушуна эркин катышууга, көркөм өнөрдөн ыракат алууга, илимий прогресске катышууга жана анын жыргалчылыктарынан пайдаланууга укуктуу.

Ар бир адам автору болуп эсептелген илимий, адабий же көркөм эмгектердин натыйжалары болуп саналган анын моралдык жана материалдык таламдарынын корголушуна укуктуу.

28 - статья

Ар бир адам ушул Декларацияда айтылган укуктар менен эркиндиктер толук ишке ашышы мүмкүн болгон социалдык жана эларалык тартипке укуктуу.

29 - статья

Ар бир адам өзүнүн инсанынын эркин жана толук өнүгүшү мүмкүн болгон коомдун алдында милдеттүү.

Өз укуктары менен эркиндиктерин иш жүзүнө ашырууда ар бир адам башкалардын укуктары менен эркиндиктерин тийиштүү түрдө таанууну жана урматтоону камсыз кылуу жана демократиялык коомдо моралдын, коомдук тартиптин жана жалпы жыргалчылыктын адилеттүү талаптарын канааттандыруу максатында гана мыйзам тарабынан белгиленген чектөөлөргө гана дуушар болушу мүмкүн.

Бул укуктар менен эркиндиктерди иш жүзүнө ашыруу Бириккен Улуттар Уюмунун максаттарына жана принциптерине эч кандай карама - каршы келүү

ГӨТ ИЙ ИШ ЭМЕС.

30 - с т а т ь я

Уш ул Дек л а р а ц и я да г ы э ч б и р н е р с е к а й с ы - б и р
м а м л е к е т к е, а д а м д а р д ы н т о б у н а ж е а й р ы м
а д а м д а р г а у ш у л Д е к л а р а ц и я да б а я н д а л г а н
у к у к т а р д ы ж а н а э р к и н д и к т е р д и ж о к к ы л у у г а
б а г ы т т а л г а н к а н д а й д ы р - б и р и ш т е р д и ж ү р г ү з үү г ө ж е
а р а к е т т е р д и ж а с о о г о у к у к б е р үү к а т а р ы
т ү ш ү н д ү р ү л б ө ш ү к е р е к .